

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

Türkiye’de Eğitim Alanındaki Eylem Araştırması Makaleleri: Bir İçerik Analizi

Muhittin Çalışkan
Hüseyin Serçe

DOI:.....

Makale Bilgileri

Yükleme:06/09/2017 Düzeltme:06/10/2017 Kabul:07/03/2018

Özet

Bu araştırma, SSCI ve ULAKBİM veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki eylem araştırması makalelerinin bir içerik analizidir. Bu amaçla ulaşılan 80 makale incelenmiştir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir form ile toplanmıştır. Makaleler formda yer alan tema ve kod listesine göre analiz edilmiştir. Çalışma kapsamındaki temalar: makalelerin yayımlandığı yıl, dergi adı, dergi türü, tarandığı indeks, yayın dili, kaynağı; yazarlarının sayısı, cinsiyeti, milliyeti, mesleği, araştırmadaki rolü; yapıldığı yer, konu alanı, konusu; araştırma yöntemi, eylem araştırması türü ve döngüsü; örneklem düzeyi, büyüklüğü ve yöntemi; uygulama süresi, veri toplama ve analiz yöntemi; geçerlik ve güvenilirlik yöntemi, ve atf sayısıdır. Çalışmada elde edilen veriler, yüzde ve frekansa dayalı bir şekilde yorumlanmıştır. Türkiye’de eylem araştırmasının az tercih edilen bir araştırma türü olması, çoğunlukla akademisyenler tarafından yapılması, ve öğretmen araştırmacıların çok az olması çalışmanın dikkat çeken sonuçlarıdır. Ayrıca, eylem araştırması yöntemi, türleri, döngüsü, araştırmacı rolü gibi eylem araştırmasının temel özellikleri konusunda daha çok bilgi ve tecrübe kazanılması gerektiği araştırmanın bir diğer önemli sonucu olarak değerlendirilebilir. Son olarak, çalışmanın eylem araştırmasına yönelik ilgiyi artırması ve araştırmacılara katkı sağlaması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eylem araştırması, Eğitim araştırmaları, İçerik analizi.

Sorumlu Yazar : Muhittin Çalışkan, Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye, mcaliskan@konya.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0002-2341-0710

Hüseyin Serçe, Dr. Öğr. Üyesi., Selçuk Üniversitesi, Türkiye, hserce@selcuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7132-2910

Atf için: *Bu bilgi KEFAD tarafından sağlanacaktır.*

Giriş

Eğitimde en önemli problemin nitelik olduğu hemen hemen tüm paydaşların ortak düşüncesidir. Okulun, öğretmenin, öğretim-yönetim ve öğrenci kişilik hizmetlerinin yeterli niteliğe sahip olmadığı dillendirilir. Aslında bu üç boyut (okul-öğretmen-yapılan iş) karşılıklı birbirlerini etkiler. Yani birinde meydana gelecek iyileşme diğerini de etkiler. Bu nedenle, genelde, öğretmen niteliğine odaklanılmaktadır. Sık sık, öğretmen niteliğinin nasıl iyileştirilebileceği konusunda öneriler getirilir. Öğretmenin sürekli kendini geliştirmesi, yenilemesi, eğitim araştırmalarını takip etmesi, okuması, araştırmacı bir role sahip olması vb. bu önerilerinden bazılarıdır. Ancak, çoğu öğretmen akademik araştırmaları okumaz, bilimsel araştırma da yapmaz (Sarı, 2006). Tomal'a (2010) göre, araştırma kelimesi öğretmenleri korkutur. Çünkü araştırmanın çok zor ve zahmetli bir süreç olduğu sanılır, belki de öyledir. Akademik araştırmaların dili çok bilimseldir. İçerikte ise yoğun bir bilimsel sorgulama ve genellenebilir bilgi üretme kaygısı vardır. Bütün bunlar araştırmacı öğretmen olmayı zorlaştırır. Bu durumda, eylem araştırması bir çözüm olabilir. Çünkü, Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2011, s.18) göre, eylem araştırmacıları sağlam genellemeler aramaktansa, kendilerinin de kişisel olarak dahil oldukları, belirli bir durumun koşullarını değiştirmelerini sağlayacak bilgiyi elde etmeye yoğunlaşırlar. Elde edilen bu bilgi uygulamadaki kişilerin problemlerinin çözümüne yöneliktir ve onların hizmetine sunulmaktadır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013), bulgular hemen uygulanabilmektedir (Köklü, 1993). Öğretmenler benimsedikleri bir problemin çözüldüğü araştırma sürecine katılmaya daha çok istek duyabilirler (Ünver, 2005, s. 143). Yaşadıkları bir problemin çözüm sürecinde rol almaları onları ayrıca güdüleyebilir. Eylem araştırması öğretmenlerin "araştırmacı öğretmen" rolünü benimsemelerinde etkili olabilir.

Eylem araştırması, uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hâlihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 333). Eylem araştırmasında problem tanımlanır, çözüm aranır, çözümler uygulanır, değerlendirme yapılır, çözümler geliştirilir ve en iyi çözüm aranır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011). Basitçe söylemek gerekirse eylem araştırması problemleri çözmeye ve gelişim kaydetmeye yönelik sistematik bir süreçtir. Daha çok bir problemi etkili ve uygulanabilir bir şekilde çözmeye ile ilgilenir (Tomal, 2010). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere eylem araştırmaları kurum, çalışan, yapılan işin niteliğini iyileştirme araştırmalarıdır ve gelişime katkı sağlar. Eğitim alanında yapılan eylem araştırmaları okulun, öğretmenin ve yapılan işin yani öğretme ve öğrenme sürecinin niteliğini artıracaktır.

Son yıllarda eylem araştırması, uygulayıcılar arasında bir araştırma yöntemi olarak giderek popüler hale gelmiş (Koshy, 2005), eğitim alanında da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Güler ve diğerleri, 2013; Köse, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çünkü eğitimde eylem araştırması önemli ve

gerekli görülmektedir. Eylem araştırmasında, öğretmen, karşılaştığı bir problemi çözmek için başkası tarafından yazılmış reçeteyi değil kendi yazdığı ya da katkı sağladığı reçeteyi uygular. Böylelikle probleme daha etkili ve uygulanabilir çözümler bulabilir. Eylem araştırması yapan öğretmen, mesleki gelişim sağlar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011), kuramsal gelişmeleri izleyebilir (Ünver, 2005), uygulamalarını sürekli geliştirir (Koshy, 2005). Tomal'a (2010) göre, eylem araştırması, öğretmen için tatmin edici olabilir. Eylem araştırmasında öğretmen bilgi üretir (Mills, 2003; aktaran Büyüköztürk ve diğerleri, 2011). Eylem araştırması, araştırma ile uygulamayı bir araya getirir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ayrıca bir hizmet içi öğretim aracıdır. Eylem araştırması, normalde yenilik ve değişikliklere açık olmayan sisteme yenilikçi öğretme ve öğrenme yaklaşımları getirme aracıdır (Köklü, 1993). Aşağıdaki ifadeler, eğitimde eylem araştırmasının gerekliliğini ve önemini farklı bir bakış açısıyla göz önüne sermektedir:

"Birçok araştırma yönteminde, bilgi üretiminde, araştırmaya konu olan kişilerin görüşlerine yer verilmez. Onların görüşleri belirleyici değildir. Ayrıca elde edilen bilgi genelde akademik camia tarafından tartışılır. Araştırmanın muhatabı olan uygulamadaki kişiler araştırma sonuçlarından çoğu zaman haberdar olmazlar. Eylem araştırması, uygulamadaki kişilerin problemlerine çözümler üretir ve çözümleri onların hizmetine sunar." (Berg, 2004; aktaran Güler ve diğerleri, 2013, ss. 261-262)

Uygulamayı geliştirmesi eğitimde eylem araştırmasını zorunlu kılar. Ancak, Türkiye'de eğitim araştırmalarındaki eğilimler incelendiğinde eylem araştırmasının en az tercih edilen araştırma türü olduğu görülür (Göktaş, Hasançebi ve diğerleri, 2012; Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014). Bu çalışmanın, araştırmacıların, özellikle de öğretmen araştırmacıların eylem araştırmasına ilgilerini çekmek için bir başlangıç olacağı umulmaktadır. Çalışmanın eylem araştırmaları yapılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Bunun için de Türkiye'de yayımlanan eylem araştırmalarının içerik analizi ile incelenmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca bu çalışma, eylem araştırması yapacaklara fikir verebilir. Çünkü içerik analizi çalışmaları araştırmacıları yönlendirir (Çiltaş, 2012; Çiltaş, Güler ve Sözbilir, 2012; Göktaş, Hasançebi ve diğerleri, 2012; Selçuk ve diğerleri, 2014). Araştırmacıları bilgilendirir, araştırmaları tekrardan ve dağınıklıktan kurtarır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu gerekçelerle bu araştırmanın amacı, ULAKBİM ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki eylem araştırması makalelerini incelemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Makalelerin yayımlandığı yıl ve dergilere göre dağılımı nasıldır?
2. Makalelerin dergi türü, tarandığı indeks, yayın dili ve kaynağına göre dağılımı nasıldır?
3. Makalelerin; yazar sayısı, milliyeti ve cinsiyetine göre dağılımı nasıldır?

4. Yazarların mesleklerine göre dağılımı nasıldır?
5. Yazarların araştırmadaki rollerine göre dağılımı nasıldır?
6. Makalelerin lke ve şehirlere göre dağılımı nasıldır?
7. Makalelerin ders/disiplin/konu alanlarına göre dağılımı nasıldır?
8. Makalelerin konularına göre dağılımı nasıldır?
9. Makalelerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
10. Makalelerin eylem araştırmasının türlerine göre dağılımı nasıldır?
11. Makalelerin, eylem araştırması döngüsünün belirtilip belirtilmemesine göre dağılımı nasıldır?
12. Makalelerin örneklem düzeyine/büyüklüğüne/yöntemine göre dağılımı nasıldır?
13. Makalelerin uygulama süresine göre dağılımı nasıldır?
14. Makalelerin veri toplama yöntemine göre dağılımı nasıldır?
15. Makalelerin veri analiz yöntemine göre dağılımı nasıldır?
16. Makalelerin geçerlik ve güvenilirlik yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
17. Makalelerin aldıkları atıf sayısına göre dağılımları nasıldır?

Çalık ve Sözbilir (2014, ss. 34-35), "İçerik Analizinin Parametreleri" adlı çalışmalarında, araştırmacılar için yol gösterici bir doküman sunmayı hedeflemişlerdir. Çalışmalarında içerik analizinde göz önünde bulundurulması gereken temel hususları belirtmişlerdir. Bu hususlardan bazıları şunlardır: (i) Çalışmanın önceki içerik analizi çalışmalarından farkı ortaya konarak alan yazına özgün katkısı ifade edilmelidir. (ii) Geniş bir zaman diliminde yayımlanmış olan araştırmalar çalışmaya dâhil edilmelidir. (iii) Mümkün olduğu kadar farklı kaynak çeşitliliğine yer verilmelidir.

Türkiye'de eğitim alanındaki eylem araştırmalarının içerik analizinin yapıldığı bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu durumda, bu çalışmanın alana özgün katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışmada bir zaman sınırlaması getirilmemiştir. ULAKBİM ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki tüm eylem araştırması makaleleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylelikle, Çalık ve Sözbilir (2014)'in belirttiği birinci ve ikinci hususun karşılandığı söylenebilir. Bu çalışmada sadece makaleler incelenmiştir, tezler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu durum çalışmanın bir sınırlılığıdır. Ancak, aynı zamanda, bu durumun çalışmaya değer katacağı da düşünülebilir. İçerik analizi çalışmalarında farklı kaynak çeşitliliğine yer verilmesi önerildiği gibi incelenen araştırma sayısının fazla olmasından dolayı derinlemesine yorum ve sentezin sınırlı kaldığı da dile getirilmektedir (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu nedenle, bu çalışmada, sadece makaleler incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, ULAKBİM ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki eylem araştırması makalelerini incelemeyi amaçlayan betimsel bir içerik analizidir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Çalışma Evreni

Bu araştırmanın evreni, ULAKBİM ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki tüm eylem araştırması makaleleridir. Bu makalelere ulaşmak için öncelikle ilgili alanyazın incelenerek online makale tarama sürecinde kullanılacak Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Makale tarama sürecinde kullanılan anahtar kelimeler

Türkçe Anahtar Kelimeler	İngilizce Anahtar Kelimeler
Eylem araştırması	Action research
Aksiyon araştırması	Teacher research
Öğretmen araştırması	Teacher researcher
Uygulayıcı araştırması	Teacher as researcher
Nitel araştırma	Practitioner research Reflective practice

Daha sonra belirlenen anahtar kelimeler kullanılarak 02-29 Şubat 2016 tarihleri arasında dört hafta süren makale tarama sürecine başlanmıştır. Bu aşamada ilk olarak <http://cabim.ulakbim.gov.tr/tr-dizin/> internet adresinden ULAKBİM Sosyal Bilimler Veritabanı taranmıştır. Ayrıca, olası makale kaybını engellemek ve daha önce ulaşılan makaleleri teyit etmek için Selçuk Üniversitesi online veritabanı içinde ULAKBİM Ulusal Veritabanı ile sınırlandırılan ikinci bir tarama yapılmıştır. Buna ek olarak, ULAKBİM internet sitesinden erişilen Ekim 2015 tarihli “Thomson Reuters Web Of Science Atıf Veri Tabanlarında (SCI, SSCI, AHCI) İndekslenmekte Olan Türkiye Adresli Bilimsel Dergiler” belgesinde listelenen dergilerin internet adreslerindeki veritabanları da taranmıştır. Bununla beraber, taramalarda anahtar kelimeler tırnak işareti içinde ve tırnak işareti olmadan, tek tek veya ikili olarak kullanılmıştır. Böylelikle, anahtar kelimelerin makale içeriklerinde daha kapsamlı olarak aranması ve daha çok kayıta ulaşılması sağlanmıştır. Makale tarama sürecinde toplam 3087 kayıt incelenmiş ve 107 makaleye ulaşılmıştır. Ancak, yapılan detaylı incelemelerde 27 makale, eğitim alanının dışında olması, araştırma yöntem veya deseninin eylem araştırması olduğunun açıkça belirtilmemesi, kitap özeti, derleme veya fikir yazısı olması gibi nedenlerle araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Sonuç olarak, özellikle yöntem kısımları olmak üzere içeriğinde eylem araştırması olduğu belirtilen 80 makale araştırma kapsamına alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sorularına yönelik veri toplamak için alanyazında içerik analizi çalışmalarından (Çiltaş, 2012; Çiltaş ve diğerleri, 2012; Göktaş, Hasaıçebi ve diğerleri, 2012; Göktaş, Küçük ve diğerleri, 2012; Hazır Bıkmaz, Aksoy, Tatar ve Atak Altınyüzük, 2013; Saban, 2009; Selçuk ve diğerleri, 2014; Yalçın, Yavuz ve İlgün Dibek, 2015) yararlanılarak araştırmacılar tarafından çalışmaya özgü bir form geliştirilmiştir. Formun kapsam geçerliğini sağlamak için bu içerik analizi çalışmalarında kullanılan çok sayıda form incelenmiş ve alanyazınına göre eylem araştırmasına özgü bölümler eklenmiştir. Bu form ile aynı zamanda makalelerin incelenmesinde kullanılacak tema ve kod listesi için genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırma soruları etrafında oluşan bu çerçeve içindeki ana temalar; makalelerin yayımlandığı yıl, dergi adı, dergi türü, tarandığı indeks, yayın dili, kaynağı, yazar sayısı, yazar cinsiyeti, yazar milliyeti, yazar mesleğı, yazarın araştırmadaki rolü, çalışmanın yapıldığı ülke, çalışmanın yapıldığı şehir, ders/disiplin/konu alanı, konusu, araştırma yöntemi, eylem araştırması türü, eylem araştırması döngüsü, örneklem düzeyi, örneklem büyüklüğü, örneklem yöntemi, veri toplama yöntemi, veri analiz yöntemi, geçerlik ve güvenilirlik yöntemi, atıf sayısıdır.

Makalelerin analizinde Yıldırım ve Şimşek (2013) tarafından belirtilen içerik analizi aşamaları izlenmiştir. Bu aşamalar (i) verilerin kodlanması, (ii) temaların bulunması, (iii) verilerin kodlara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, (iv) bulguların yorumlanmasıdır. Veri analizinin ilk aşamasında veriler daha önce oluşturulan genel bir çerçeve içinde kodlanmıştır. Bu tür bir kodlamada önceden belirlenen tema ve kod listesi içerik analizine yön verirken ortaya çıkan yeni veriler de listeye eklenmiştir. Bu aşamada öncelikle rastgele seçilen 8 makale tema ve kod listesine göre kodlanarak oluşturulan genel çerçeve test edilmiştir. Daha sonra tüm makaleler incelenerek veriler ilgili oldukları temalar altında Microsoft Excel belgesine kodlanmıştır. İkinci aşamada kodlar, arasındaki ortak yönler göre kategorize edilmiş ve her bir tema ile ilgili olan "alt temalara" ulaşılmıştır. Üçüncü aşamada tema ve alt temalara ilişkin veriler SPSS-20 paket programına aktararak frekans (*f*) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır. Son aşamada bulgular araştırma soruları doğrultusunda tablolarla gösterilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması için araştırma süreci boyunca tüm aşamalar her hafta bir kez yapılan toplantılarda iki araştırmacı tarafından planlanmış, kontrol edilmiş, düzenlenmiş ve görüş birliğine ulaşılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 17 araştırma sorusu içeriğindeki temalara ilişkin bulgular tablolarla sunulularak yorumlanmıştır.

Makalelerin Yayımlandığı Yıl ve Dergiler

Tablo 2, eylem araştırması makalelerinin yayımlandığı yıllara göre dağılımını göstermektedir. Ayrıca, makalelerin dergilere göre dağılımı EK 1’de tablo ile verilmiştir. Buna göre, araştırma kapsamındaki toplam 80 makale arasında 18 makale (%22,5) ile en çok yayın 2011 yılında yapılmıştır. Buna ek olarak, makalelerin yarısından fazlası (f=45, %56,25) 2010, 2011 ve 2012 yıllarında yayımlanmıştır. Ancak bu oran son yıllarda tekrar düşmüştür. EK 1’deki tablo incelendiğinde ise makalelerin en çok yayımlandığı dergilerin sırasıyla *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* (f=13), *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=6), *Eğitim ve Bilim* (f=4) ve *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (f=4) olduğu görülmektedir. Diğer dergilerdeki makale sayısı 1-3 arasında bulunmaktadır. Bu bulgular ışığında eğitim araştırmalarında eylem araştırmalarının az tercih edilen bir araştırma türü olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Makalelerin yıllara göre dağılımı

Yıl	f	%	Yıl	f	%
2004	1	1,25	2011	18	22,5
2006	1	1,25	2012	14	17,5
2007	4	5,0	2013	7	8,75
2008	3	3,75	2014	7	8,75
2009	6	7,5	2015	6	7,5
2010	13	16,25			

Makalelerin Yayımlandığı Dergi Türü, Tarandığı İndeks, Yayın Dili ve Kaynağı

Tablo 3, eylem araştırması makalelerinin yayımlandığı dergilerin türü, tarandığı indeks, yayın dili ve kaynağına göre dağılımı göstermektedir. Buna göre, makalelerin yarısından fazlasının (f=48, %60) uluslararası dergilerde yayımlandığı, yaklaşık dörtte üçünün (f=56, %70) ULAKBİM veritabanında tarandığı, yayın dilinin Türkçe olduğu (f=54, %67,5) ve yüksek lisans ve doktora tezinden bağımsız olarak yapıldığı (f=59, %73,75) görülmektedir. Bu bulgular ışığında ilk olarak uluslararası dergilerde yayımlanan İngilizce makalelerin ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanan makalelerin sayısı düşük kalmıştır. Bu kapsamda uluslararası dergilerde yayımlanan İngilizce makalelerin sayısının artırılması önemli olabilir. İkinci olarak, yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmalarının makaleye dönüşmediği veya bu makalelerin ilgili indekslerde taranmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Makalelerin dergi türü, indeksi, dili ve kaynağına göre dağılımı

	f	%
Dergi türü*		
Ulusal	32	40
Uluslararası	48	60
Makale indeksi		
Ulakbim	56	70
SSCI ve Ulakbim	24	30
Yayın dili		
Türkçe	54	67,5
İngilizce	23	28,75
Türkçe ve İngilizce	2	2,5
Almanca	1	1,25
Makale kaynak**		
Yüksek lisans tezinden	10	12,5
Doktora tezinden	11	13,75
Bağımsız	59	73,75

* Dergilerin adları ve dergi internet adreslerindeki tanımlayıcı bilgiler esas alınmıştır.

** Makale içeriğindeki ve YÖK Ulusal Tez Merkezindeki bilgiler esas alınmıştır.

Makalelerin Yazar Sayısı, Yazarın Milliyeti ve Cinsiyeti

Tablo 4, eylem araştırması makalelerinin yazar sayısı, milliyeti ve cinsiyetine göre dağılımlarını göstermektedir. Buna göre, 80 çalışmanın çoğunlukla tek (f=33, %41,25) ve iki (f=30, %37,5) yazar tarafından yapıldığı, bu çalışmaların çok büyük oranda (f=72, %90) Türk yazarlar tarafından yazıldığı ve toplam 158 olmak üzere erkek ve kadın yazar sayısının eşit olduğu görülmektedir. Ayrıca, Türk ve yabancı yazarların beraber yaptıkları sadece 1 çalışmaya rastlanmıştır. Bu bulgulara göre, eylem araştırması çalışmalarının tek veya iki yazar tarafından yapılma eğilimi gösterdiği ve cinsiyetin belirleyici olmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Makalelerin yazar sayısı, milliyeti ve cinsiyetine göre dağılımı

	f	%
Yazar sayıları		
1 yazarlı makale	33	41,25
2 yazarlı makale	30	37,5
3 yazarlı makale	11	13,75
4 yazarlı makale	3	3,75
5 yazarlı makale	1	1,25
7 yazarlı makale	1	1,25
8 yazarlı makale	1	1,25
Yazar milliyet		
Türk yazarlı makale	72	90
Yabancı yazarlı makale	7	8,75
Türk ve yabancı yazarlı makale	1	1,25
Yazar cinsiyet		
Erkek	79	50
Kadın	79	50

sırasıyla; fen (f=15), sosyal (f=14), yabancı dil (f=10), matematik (f=7), öğretmenlik meslek bilgisi (f=7), okul/personel geliştirme (f=6), özel eğitim (f=6), Türkçe (f=4), araştırma yöntemleri (f=3), okul öncesi (f=3), uzaktan eğitim (f=3), ve ders dışı uygulamalar (f=2) şeklinde sıralanmaktadır. Bu bulgular çerçevesinde, eylem araştırmalarının başta fen, sosyal, yabancı dil, matematik ve öğretmenlik meslek bilgisi olmak üzere (f=53, %66,25) çok farklı ders, disiplin ve konu alanlarına yönelik olarak yapıldığı ve yapılabileceği söylenebilir.

Tablo 9. Makalelerin ders/disiplin/konu alanlarına göre dağılımı

Makalelerin ders/disiplin/konu alanları	f	%
Fen (fen ve teknoloji, fizik, kimya, biyoloji vb.)	15	18,75
Sosyal (sosyal bilgiler, tarih, coğrafya vb.)	14	17,5
Yabancı dil (ingilizce, almanca)	10	12,5
Matematik	7	8,75
Öğretmenlik meslek bilgisi (sınıf yönetimi vb.)	7	8,75
Okul/personel geliştirme (vizyon-misyon geliştirme vb.)	6	7,5
Özel eğitim (işitme, zihinsel, ortopedik engelli eğitimi)	6	7,5
Türkçe (okuma-yazma öğretimi)	4	5
Araştırma yöntemleri (proje yönetimi vb.)	3	3,75
Okul öncesi (okul olgunluğu, zamanın farkında olma)	3	3,75
Uzaktan eğitim	3	3,75
Ders dışı uygulamalar (sosyal etkinlikler vb.)	2	2,5

Makalelerin Konuları

Tablo 10'da eylem araştırması makalelerinin konularına göre dağılımı sunulmuştur. Buna göre, incelenen 80 makalenin dörtte üçü (f=60, %75) öğrenme-öğretme yaklaşım, yöntem veya tekniklerinin başarı, beceri, tutum vb. açısından etkili olup olmadığını konu almıştır. Diğer konular ise öğretmenlerin mesleki gelişimi (f=12); okul vizyon, misyon, stratejik plan geliştirme (f=2); program geliştirme (f=2); kütüphanelerin geliştirilmesine ilişkin görüşler (f=1); okul yöneticilerinin mesleki gelişimi (f=1), öğrenci şikayetlerine ilişkin görüşler (f=1), öğretimsel sorunlara ilişkin görüşler (f=1) şeklinde sıralanmaktadır. Bu bulgulara göre, eylem araştırması makalelerinin büyük çoğunluğunun öğrenme-öğretme süreçlerinin geliştirilmesi üzerine odaklandığı söylenebilir.

Tablo 10. Makalelerin konularına göre dağılımı

Makale konuları	f	%
Öğrenme-öğretme yaklaşım, yöntem, tekniklerinin etkililiği	60	75
Öğretmenlerin mesleki gelişimi	12	15
Okul vizyon, misyon, stratejik plan geliştirme	2	2,5
Program geliştirme	2	2,5
Kütüphanelerin geliştirilmesine ilişkin görüşler	1	1,25
Okul yöneticilerinin mesleki gelişimi	1	1,25
Öğrenci şikayetlerine ilişkin görüşler	1	1,25
Öğretimsel sorunlara ilişkin görüşler	1	1,25

Makalelerin Araştırma Yöntemleri

Tablo 11, eylem araştırması makalelerinin araştırma yöntemlerine göre dağılımını göstermektedir. Buna göre, toplam 80 çalışmanın 46'sında (%57,5) bağımsız bir araştırma yöntemi olarak eylem araştırması kullanıldığı belirtilmiştir. Bu çalışmalarda eylem araştırması nicel ve nitel araştırmalardan yararlanan farklı bir araştırma yöntemi olarak ele alınmaktadır. Diğer taraftan, 31 çalışmanın (%38,75) nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak eylem araştırmasına göre yapıldığı açıklanmıştır. Son olarak, 3 çalışmada (%3,75) ise eylem araştırmasının karma araştırma yöntemleri içerisinde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu bulgular çerçevesinde, çalışmaların eylem araştırmasını, genellikle bağımsız bir araştırma yöntemi veya nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak, nadiren ise karma araştırma yöntemleri içerisinde kullandığı görülmektedir. Buradan hareketle, eylem araştırmalarının bu üç yöntem çerçevesinde yapılabileceği söylenebilir.

Tablo 11. Makalelerin yöntemlerine göre dağılımı

Makalelerin araştırma yöntemleri	f	%
Bağımsız eylem araştırması	46	57,5
Nitel araştırma içinde eylem araştırması	31	38,75
Karma araştırma içinde eylem araştırması	3	3,75

Makalelerin Eylem Araştırması Türleri

Tablo 12, makalelerin eylem araştırması türlerine yönelik dağılımı ortaya koymaktadır. Buna göre, toplam 80 çalışmadan 72'sinde (%90) hangi eylem araştırması türünün kullanıldığı belirtilmemiştir. Alanyazında eylem araştırması türlerine ilişkin yapılan sınıflamaların çeşitliliği dikkate alındığında bu çalışmaların türlerini tahmine dayalı olarak belirlemek güçtür. Bu yüzden ilgili çalışmaların türleri belirlenememiştir. Diğer 8 çalışmada ise sırasıyla; teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması (f=3), bireysel öğretmen eylem araştırması (f=1), işbirlikçi ve katılımcı eylem araştırması (f=1), katılımcı eylem araştırması (f=1), özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması (f=1), uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı eylem araştırması (f=1) türleri esas alınmıştır. Bu bulgulara göre, makalelerin büyük çoğunluğunda temel alınan eylem araştırması türünün açıklanmadığı görülmektedir. Bu bilgilerin verilmesi eylem araştırması çalışmalarının niteliğine katkı sağlaması açısından önemli olabilir.

Tablo 12. Makalelerin eylem araştırması türlerine göre dağılımı

Eylem araştırması türü	f	%
Belirlenemedi	72	90
Teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması	3	3,75
Bireysel öğretmen eylem araştırması	1	1,25
İşbirlikçi ve katılımcı eylem araştırması	1	1,25
Katılımcı eylem araştırması	1	1,25
Özgürleştirici/ geliştirici/ eleştirel eylem araştırması	1	1,25
Uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı eylem araştırması	1	1,25

Makalelerin Eylem Araştırması Döngüsü

Tablo 13’de makalelerin eylem araştırması döngüsünün belirtilip belirtilmemesine göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, toplam 80 çalışmadan 47’sinde (%58,75) eğitimsel bir problemi çözmeye ve gelişim kaydetmeye yönelik eylem araştırma döngüsü açıklanmıştır. Eylem araştırmasına özgü olan bu döngü, genel olarak problemi teşhis etme, çözüm arama, çözümü uygulama, değerlendirme yapma ve gerekir ise çözüm için farklı yollar denemeyi kapsayan sistematik bir süreçtir. Diğer taraftan, 33 çalışmada (%41,25), bu tür bir döngünün açıkça belirtilmediği veya makale içeriğinden belirlenemediği görülmektedir. Bu durumun söz konusu eylem araştırmalarının niteliğini etkileyebileceği söylenebilir. Dolayısıyla, eylem araştırması makalelerinin niteliğine katkı sağlaması açısından çalışmaların bu tür bir döngü etrafında yapılandırılarak raporlaştırılması önemli olabilir.

Tablo 13. Makalelerin eylem araştırması döngüsüne göre dağılımı

Eylem araştırması döngüsü	f	%
Belirtilmiş	47	58,75
Belirtilmemiş /Belirlenemedi	33	41,25

Makalelerin Örneklem Düzeyi, Büyüklüğü ve Yöntemi

İlk olarak, Tablo 14’de eylem araştırması makalelerinin örneklem düzeyine göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, çalışmaların en çok eğitim fakülteleri öğretmen aday öğrencileri (f=22, %27,5); ortaokul öğrencileri (f=19, %23,75); yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi farklı nitelikteki karma katılımcılar (f=14, %17,5); ve ilkokul öğrencileri (f=7, %8,75) ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Diğer taraftan, okul öncesi, lise, eğitim fakülteleri dışındaki üniversite bölümleri, yüksek lisans, öğretmen ve öğretim elemanı düzeyindeki katılımcılarla yapılan çalışmaların sayısı 1-3 arasında değişerek düşük kalmıştır. Doktora öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu bulgular çerçevesinde, söz konusu düşük örneklem düzeylerinde daha fazla eylem araştırması yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Tablo 14. Makalelerin örneklem düzeyine göre dağılımı

Makalelerin örneklem düzeyi	f	%
Okulöncesi öğrencileri	1	1,25
İlkokul öğrencileri (1-4. sınıflar)	7	8,75
Ortaokul öğrencileri (5-8. sınıflar)	19	23,75
İlköğretim öğrencileri (1-8. sınıflar)	2	2,5
Lise öğrencileri (9-12. sınıflar)	2	2,5
Lisans eğitim fakültesi öğrencileri	22	27,5
Lisans diğer bölüm öğrencileri	3	3,75
Yüksek lisans öğrencileri	3	3,75
Öğretmenler	3	3,75
Öğretim elemanları	3	3,75
Karma (Yönetici, öğretmen, öğrenci, veli vb.)	14	17,5
Belirtilmemiş/Belirlenemedi	1	1,25

İkinci olarak, Tablo 15’de, eylem araştırması makalelerinin örneklem büyüklüğüne ilişkin dağılımı verilmiştir. Buna göre, çalışmaların katılımcı sayısı minimum 1, maksimum 529’dur. Ayrıca, bu çalışmaların çoğunluğunun (f=52, %65) 1-20 ve 21-40 arasında değişen katılımcı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, katılımcı sayısı arttıkça yapılan çalışma sayısı da azalmaktadır. Bu bulgulara göre, eylem araştırması çalışmalarının daha çok küçük örneklem gruplarında yapılma eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Tablo 15. *Makalelerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı*

Makalelerin örneklem büyüklüğü	f	%
1-20 arası	30	37,5
21-40 arası	22	27,5
41-60 arası	10	12,5
61-80 arası	4	5
81-529 arası	9	11,25
Belirlenemedi	5	6,25

Son olarak, Tablo 16’da, eylem araştırması makalelerinin örnekleme yöntemine yönelik dağılımı verilmiştir. Buna göre, çalışmaların en çok amaçlı (f=25, %31,25) ve gönüllülük esaslı (f=13, %16,25) örnekleme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir. Seçkisiz ve küme örnekleme yöntemlerini kullanan çalışmaların sayısı azdır. Diğer taraftan, toplam 80 çalışmanın yarıya yakınında esas alınan örneklem yöntemi belirlenememiştir. Bu bulgulara dayanarak, eylem araştırması çalışmalarında genellikle amaçlı ve gönüllülük esaslı örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca, çalışmaların niteliğine katkı sağlaması açısından örneklem seçimlerinin nasıl yapıldığının açıklanması önemli görülmektedir.

Tablo 16. *Makalelerin örnekleme yöntemine göre dağılımı*

Makalelerin örnekleme yöntemi	f	%
Amaçlı örnekleme	25	31,25
Gönüllülük esaslı	13	16,25
Seçkisiz örnekleme	5	6,25
Küme örnekleme	1	1,25
Belirlenemedi	36	45

Makalelerin Uygulama Süreleri

Tablo 17, eylem araştırması çalışmalarının uygulama sürelerine ilişkin dağılımı göstermektedir. Buna göre, toplam 80 çalışmada yapılan uygulamalar minimum 1, maksimum 84 hafta sürmüştür. Ayrıca, çalışmaların yarısından fazlasında (f=45, %56,25) uygulamaların sırasıyla 13-16, 1-4, 5-8 ve 9-12 hafta arasında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bununla beraber, 28 haftadan daha uzun uygulama süresine sahip çalışma sayısı sadece 2’dir. Diğer taraftan, 25 (%31,25) çalışmanın uygulama süresi belirlenememiştir. Çalışmaların niteliğine katkı sağlaması açısından uygulama

sürelerinin detaylandırılması önemli olabilir. Bu bulgular çerçevesinde, eylem araştırmalarında yapılan uygulamaların genellikle bir akademik dönemlik süre zarfında gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 17. Makalelerin uygulama süresine göre dağılımı

Makalelerin uygulama süresi*	f	%
1-4 hafta	11	13,75
5-8 hafta	6	7,5
9-12 hafta	5	6,25
13-16 hafta	23	28,75
21-24 hafta	3	3,75
25-28 hafta	5	6,25
56-84 hafta	2	2,5
Belirlenemedi	25	31,25

* Çalışmalarda belirtilen uygulama süreleri haftaya dönüştürülmüştür.

Makalelerin Veri Toplama Araçları

Eylem araştırması makalelerinin veri toplama araç çeşidine göre dağılımı Tablo 18’de, kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı ise Tablo 19’da verilmiştir. Tablo 18 incelendiğinde, toplam 80 çalışmanın büyük çoğunluğunun (f=64, %80) çeşit olarak 1, 2 ve 3 farklı veri toplama aracı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmaların önemli bir kısmında ise 2 farklı veri toplama (f=30,%37,5) aracı kullanılmıştır. Diğer taraftan, 4 ve üzeri veri toplama araç çeşidi kullanılan çalışma sayısı nispeten düşük kalmıştır. Tablo 19 incelendiğinde ise çalışmalarda toplam 13 farklı veri toplama aracı arasında en çok görüşme (%25,5), gözlem (%20), dokümanların (%15,5) kullanıldığı görülmektedir. Bununla beraber, anketler; öğrenci veya araştırmacı günlükleri; başarı, beceri ve performans ölçen testler; öz-değerlendirme formları ve ölçekler de zaman zaman başvuru alan veri toplama araçlarıdır. Tüm bulgular ışığında, eylem araştırmalarında çok çeşitli veri toplama araçlarının kullanıldığı, genellikle 1-3 çeşit veri toplama aracına başvuru olduğu ve bunların görüşme, gözlem ve dokümanlar olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, çalışmaların niteliğine katkı sağlamak açısından birden fazla farklı veri toplama araçlarının kullanılarak veri çeşitilmesi yapılması önemli olabilir.

Tablo 18. Makalelerin veri toplama araç çeşidine göre dağılımı

Makalelerin veri toplama araç çeşidi	f	%
1 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	17	21,25
2 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	30	37,5
3 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	17	21,25
4 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	9	11,25
5 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	6	7,5
6 veri toplama araç çeşidi kullanılan makaleler	1	1,25

Tablo 19. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

Veri toplama aracı	f	%
Görüşme	51	25,5
Gözlem	40	20
Dokümanlar (rapor, dosya, materyal vb. belgeler)	31	15,5
Anket	23	11,5
Günlük (öğrenci günlüğü ve araştırmacı günlüğü)	16	8
Başarı testi	14	7
Diğer testler (beceri/performans vb. ölçen testler)	10	5
Öz-değerlendirme formu	6	3
Ölçek	4	2
Envanter	2	1
Kişisel bilgi formu	1	0,5
Kontrol listesi	1	0,5
Rubrik	1	0,5

Makalelerin Veri Analiz Yöntemleri

Eylem araştırması makalelerinin veri analiz yöntem çeşidine göre dağılımı Tablo 20’de, kullanılan analiz yöntemlerinin dağılımı ise Tablo 21’de verilmiştir. Tablo 20’ye göre, toplam 80 çalışmanın çoğunluğunda (f=66, %82,5) 1 veya 2 farklı veri analiz yöntemi kullanılmıştır. Diğer taraftan 3 ve 4 farklı analiz yöntemi kullanılan çalışmaların oranı nispeten düşük kalmıştır. Tablo 21 incelendiğinde ise, çalışmalarda nitel (%57,03), nicel betimsel (%30,38) ve nicel kestirimsel (%12,59) veri analiz yöntemlerinden yararlandığı görülmektedir. Bu kategoriler altındaki toplam 8 yöntemden en çok kullanılanlar sırasıyla nitel betimsel analiz (%29,63), nitel içerik analizi (%27,40) ve frekans/yüzde analizi (%25,19) olmuştur. En az kullanılanlar ise regresyon, Wilcoxon ve korelasyon testleridir. Bütünüyle bakıldığında, çalışmalarda nitel veri analiz yöntemlerinin kullanılma oranı %57,03, nicel veri analiz yöntemlerinin ise %42,97 olarak gerçekleşmiştir. Bu bulgulardan hareketle, eylem araştırması çalışmalarında (i) genellikle 1 veya 2 farklı veri analiz yönteminin kullanıldığı, (ii) bu yöntemlerin çoğunlukla nitel ve nicel betimsel analiz yöntemleri olduğu, (iii) buna karşın genel olarak hem nitel hem de nicel analiz yöntemlerinden yararlandığı söylenebilir.

Tablo 20. Makalelerin veri analiz yöntem çeşidine göre dağılımı

Makalelerin veri analiz yöntem çeşidi	f	%
1 veri analiz yöntem çeşidi kullanılan makaleler	40	50
2 veri analiz yöntem çeşidi kullanılan makaleler	26	32,5
3 veri analiz yöntem çeşidi kullanılan makaleler	13	16,25
4 veri analiz yöntem çeşidi kullanılan makaleler	1	1,25

Tablo 21. *Çalışmalarda kullanılan veri analiz yöntemlerinin dağılımı*

Makalelerin veri analiz yöntemi	<i>f</i>	%
Nitel analiz yöntemleri	77	57,03
Nitel betimsel analiz	40	29,63
Nitel içerik analizi	37	27,40
Nicel betimsel analiz yöntemleri	41	30,38
Frekans/yüzde	34	25,19
Ortalama/standart sapma	7	5,19
Nicel kestirimsel analiz yöntemleri	17	12,59
t-testi	11	8,15
Korelasyon	3	2,22
Wilcoxon testi	2	1,48
Regresyon	1	0,74

Makalelerin Geçerlik ve Güvenirlik Yöntemleri

Eylem araştırması makalelerinin geçerlik ve güvenilirlik yöntem çeşidine göre dağılımı Tablo 22’de, başvurulan yöntemlerin dağılımı ise Tablo 23’de verilmiştir. Tablo 22 incelendiğinde, toplam 80 çalışmanın önemli bir kısmında ($f=34$, %42,5) 1 ve 2, yaklaşık dörtte birinde ($f=18$, %22,5) ise 3-6 farklı geçerlik ve güvenilirlik yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Diğer taraftan 28 çalışmada (%38) kullanılan geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri açıklanmadığı için belirlenememiştir. Tablo 23’e göre, çalışmalarda 16 farklı yöntemden en çok sırasıyla veri kodlamaya yönelik tutarlık incelemesi (%20,8), veri toplama aracı için uzman görüşü (%19,2), çeşitleme (%14,4) ve ayrıntılı betimlemeye (%10,4) başvurulmuştur. Bu bulgular çerçevesinde, eylem araştırmalarında çok çeşitli geçerlik ve güvenilirlik yönteminin kullanıldığı, genellikle 1 veya 2 farklı yöntemle başvurulduğu ve bunlar arasında veri kodlamaya yönelik tutarlık incelemesi, veri toplama aracı için uzman görüşü, çeşitleme ve ayrıntılı betimlemenin ön plana çıktığı söylenebilir. Ayrıca, çalışmaların niteliğine katkı sağlamak açısından araştırmacılar tarafından alınan geçerlik ve güvenilirlik önlemlerinin detaylandırılması önemli olabilir.

Tablo 22. *Makalelerin geçerlik ve güvenilirlik yöntem çeşidine göre dağılımı*

Makalelerin geçerlik ve güvenilirlik yöntem çeşidi	<i>f</i>	%
1 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	16	20
2 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	18	22,5
3 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	6	7,5
4 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	7	8,75
5 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	3	3,75
6 geçerlik güvenilirlik yöntem çeşidi kullanan çalışmalar	2	2,5
Belirlenemedi	28	35

Tablo 23. Çalışmalarda kullanılan geçerlik/güvenirlik yöntemlerinin dağılımı

Geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri	f	%
Veri kodlamaya yönelik tutarlık incelemesi	26	20,8
Veri toplama aracı için uzman görüşü	24	19,2
Çeşitleme	18	14,4
Ayrıntılı betimleme	13	10,4
Uzman incelemesi	10	8,0
Katılımcı teyidi	7	5,6
Veri toplama aracı güvenilirlik katsayısının incelenmesi	7	5,6
Veri toplama aracına yönelik pilot uygulama	7	5,6
Uzun süreli etkileşim	4	3,2
Gözlemciler arası uyum	2	1,6
Uygulama güvenilirliği	2	1,6
Araştırmacı esnekliği	1	0,8
Çıktı geçerliği	1	0,8
Demokrasi geçerliği	1	0,8
Derin odaklı veri toplama	1	0,8
Veri toplama aracına yönelik faktör analizi	1	0,8

Makalelerin Aldıkları Atıf Sayıları

Tablo 24, eylem araştırması makalelerinin aldıkları atıf sayılarına göre dağılımını göstermektedir. Buna göre, toplam 80 çalışmadan 35'inin (%43,75) henüz hiç atıf almadığı, 34'ünün (%42,5) ise 1-10 arasında atıf aldığı görülmektedir. Diğer taraftan, 11-45 arası atıf alan çalışma sayısı (f=11, %13,75) oldukça azdır. Ayrıca, 45'den daha fazla atıf alan makaleye de rastlanmamıştır. Bu bulgular ışığında, eylem araştırması makalelerinin aldığı atıf sayısının çoğunlukla 0-10 arası olmak üzere düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 24. Makalelerin aldıkları atıf sayılarına göre dağılımı*

Makalelerin atıf sayıları	f	%
0 atıf alan makaleler	35	43,75
1-10 atıf alan makaleler	34	42,5
11-19 atıf alan makaleler	5	6,25
21-24 atıf alan makaleler	3	3,75
33 atıf alan makaleler	1	1,25
45 atıf alan makaleler	2	2,5

* Google Akademik verileri esas alınmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ULAKBİM ve SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanmış eğitim alanındaki eylem araştırması makaleleri betimsel içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular aşağıda bütüncül olarak özetlenmiş, tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmada eylem araştırma makalelerinin ilk olarak 2004 yılından itibaren yayımlanmaya başladığı, makale sayısının 2010-2012 yılları arasında yükselmesine rağmen genel olarak düşük kaldığı görülmüştür. Bu çalışmalara yapılan atıf sayısının da az olduğu gözlemlenmektedir. Çalışmada ayrıca, eylem araştırması makalelerinin genellikle ULAKBİM veritabanında taranan uluslararası dergilerde Türkçe olarak yayımlandığı, makalelerin çoğunlukla tek veya iki Türk yazar tarafından başta Ankara, Eskişehir, İstanbul ve Bolu olmak üzere Türkiye’de gerçekleştirildiği bulunmuştur. Diğer taraftan, SSCI veri tabanları tarafından dizinlenen Türkiye adresli dergilerde yayımlanan, uluslararası dergilerde yabancı dilde yapılan, yurt dışında gerçekleştirilen ve yabancı yazarların katkı sağladığı çalışmaların sayısı düşük kalmıştır. Benzer şekilde, lisansüstü çalışmalardan üretilen makale sayısı da azdır. Yazarların cinsiyetlerinin ise belirleyici olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte, çalışmaların çoğunlukla öğretim elemanları tarafından gerçekleştirildiği, öğretmen ve lisansüstü öğrenci katılımının ise çok düşük olduğu belirlenmiştir. Son olarak, çalışmaların yarısına yakınında araştırmacılar “uygulayıcı, katılımcı gözlemci” gibi rollerle yapılan uygulamanın içinde, beşte birinde ise “danışman, yönlendirici” gibi rollerle uygulamanın dışında yer almıştır.

Çalışmada ayrıca eylem araştırması makalelerinin başta fen, sosyal, yabancı dil, matematik olmak üzere çok farklı ders, disiplin ve konu alanlarına yönelik olarak yapıldığı belirlenmiştir. Diğer taraftan, çalışmaların dörtte üçünün öğrenme-öğretme yaklaşım, yöntem veya tekniklerinin başarı, beceri, tutum vb. açısından etkili olup olmadığını konu aldığı görülmektedir. Bu noktada, eylem araştırmalarının öğrenci, öğretmen, sınıf, okul ve öğretimi geliştirmeye yönelik her türlü konu ile ilgili yapılabileceği belirtilmelidir (Tomal, 2010).

Çalışmada eylem araştırması makalelerinin çoğunlukla eğitim fakülteleri öğretmen adayları, ilköğretim öğrencileri ve karma özelliklere sahip 1-20 ve 21-40 arasındaki katılımcılar ile bir dönemlik (yaklaşık 14 hafta) süre zarfında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu noktada, farklı örneklem düzeylerinde yapılan çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Buna ek olarak, çalışmalarda genellikle amaçlı örneklem yöntemine ve gönüllülük esasına dayalı olarak katılımcıların seçildiği söylenebilir. Amaçlı örnekleme, gelişim kaydedilmek istenen belirli bireyler seçilmesine imkân verdiği için eylem araştırmalarında oldukça yaygın olarak kullanılan bir örneklem alma tekniğidir (Tomal, 2010).

Çalışmada, eylem araştırmalarının genellikle bağımsız bir araştırma yöntemi veya nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmalarda başta görüşme, gözlem ve dokümanlar olmak üzere çok çeşitli nicel ve nitel veri toplama aracına başvurulduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, çalışmalarda nicel ve nitel veri analiz yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Tomal (2010: 11) nicel, nitel ve eylem araştırması olmak üzere üç tür araştırma yöntemi olduğunu belirtmektedir. Buna göre, eylem araştırması nicel ve nitel araştırmalardan

farklıdır ancak ikisinin de özelliklerini yansıtır. İncelenen çalışmalarda hem nitel hem de nicel veri toplama araçları ve analiz yöntemlerinden yararlanılmış olmasının da bu durumu desteklediği söylenebilir. Son olarak, çalışmalarda genellikle 1 veya 2 olmak üzere çok çeşitli geçerlik ve güvenilirlik yöntemine başvurulduğu, bunlar arasında veri kodlamaya yönelik tutarlık incelemesi, veri toplama aracı için uzman görüşü, çeşitleme ve ayrıntılı betimlemenin ön plana çıktığı görülmektedir.

Çalışmanın bulguları kapsamında dikkat çeken belki de en önemli nokta, Türkiye’de eğitim araştırmalarında eylem araştırmasına olan ilginin düşük olmasıdır. Bunu destekleyen ilk bulgu yapılan makale sayıdır. Çalışmada zaman sınırlaması olmamasına rağmen 2004-2015 yılları arasında 35 farklı dergide yayımlanan sadece 80 eylem araştırması makalesine ulaşılabilmektedir. Ayrıca, 2010-2012 yılları arasında makale sayıları artış eğilimi gösterse de 2013 yılından itibaren son yıllarda tekrar azalmaya başlamıştır. Şüphesiz ulaşılan makale sayısının az olmasının bir nedeni diğer veri tabanlarında taranan makalelerin çalışma kapsamı dışında bırakılması olabilir. Ancak, araştırmanın yapıldığı dönemde ULAKBİM Sosyal Bilimler veritabanında taranan dergi sayısının toplam 243 olduğu dikkate alındığında eylem araştırmasının az tercih edilen bir araştırma türü olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Türkiye’de eğitim araştırmalarındaki eğilimler de bu sonucu desteklemektedir (Göktaş, Hasançebi ve diğerleri, 2012; Selçuk ve diğerleri, 2014). Bu durumu destekleyen bir diğer bulgu ise 35 makaleye hiçbir atıf yapılmaması, diğerlerinin aldığı atıf sayısının ise düşük kalması olabilir. Bununla birlikte, makale yazarlarının büyük çoğunluğunun üniversitede çalışan öğretim elemanı (f=130) olmasına karşın, öğretmenler (f=7) ve lisansüstü öğrenci sayısı (f=21) çok azdır. Dolayısıyla, ülkemizde öğretmen ve lisansüstü öğrencilerin eylem araştırmasına yeterince ilgi göstermediği söylenebilir. Halbuki, alanyazında bir araştırma yöntemi olarak eylem araştırmasının öğretmen ve lisansüstü öğrenciler için çok uygun ve önemli olduğu vurgulanmaktadır (Ferrance, 2000; Gay, Mills, ve Airasian, 2012; Koshy, 2005; Tomal, 2010). Bu kapsamda, öğretmen adayları için lisans ve lisansüstü düzeyde eylem araştırmasının bir ders olarak verilmesi ve halihazırda çalışan öğretmenler için hizmet için eğitimlerin düzenlenmesi önerilebilir. Böylece, Türkiye’de eylem araştırmasına olan ilginin ve çalışma sayısının artırılması sağlanabilir.

Son olarak, çalışmanın bulguları kapsamında bazı hususlara değinilmesi önemli görülmektedir. İlk olarak, toplam 158 yazardan 54’ünün araştırmalarda ne tür bir rol aldığı belirlenememiştir. Benzer şekilde, toplam 72 çalışmada eylem araştırmasının türü, 33 çalışmada nasıl bir eylem araştırması döngüsünün kullanıldığı, 36 çalışmada başvurulan örneklem yöntemi, 25 çalışmada uygulama süreleri, 28 çalışmada ise geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri belirlenememiştir. Öncelikle, bu durumun çalışmada ulaşılan ilgili bulguların kesinliğini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. Ayrıca, özellikle eylem araştırması döngüsünün ve türünün gelecekte yapılacak araştırmalarda detaylı olarak açıklanmasının çalışmaların niteliğine katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Buna ek olarak, sonraki çalışmalarda araştırmacılar tarafından alınan geçerlik ve güvenilirlik önlemlerinin açıklanması önemli görülmektedir. Tomal'a (2010) göre eylem araştırmaları özellikle iç geçerlik ve araştırmacının yanlı olma ihtimali ile ilgili tehditlerle karşı karşıyadır. Bu çerçevede, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi gibi yöntemlere başvurulması önerilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Sonuç olarak, çalışmanın diğer bulgularının da eylem araştırmasına yönelik ilgiyi artırması ve araştırmacılara katkı sağlaması umulmaktadır.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (9. bs.). Ankara: Pegem.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çiltaş, A. (2012). 2005-2010 yılları arasında matematik eğitimi alanında Türkiye'de yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının içerik analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 211-228.
- Çiltaş, A., Güler, G. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'de matematik eğitimi araştırmaları: Bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 565-580.
- Ferrance, E. (2000). Themes in education. Action research. LAB. A program of the Education Alliance. Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. W. (2012). *Educational research: Competencies for analysis and applications* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M., ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 443-460.
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G. ve Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye'de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 177-179.
- Güler, A., Halıcıoğlu, N. B., ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Hazır Bıkmaz, F., Aksoy, E., Tatar, Ö., ve Atak Altınyüzük, C. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009). *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 288-303.
- Koshy, V. (2005). *Action research for improving practice – a practical guide*. London: Paul Chapman.
- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(2), 357-365.

- Köse, E. (2010). Bilimsel araştırma modelleri. Remzi Y. Kıncal (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 97-120). Ankara: Nobel.
- Saban, A. (2009). Çoklu zeka kuramı ile ilgili Türkçe çalışmaların içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 833-876.
- Sarı, M. (2006). Araştırmacı öğretmen: Öğretmenlerin bilimsel araştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 847-887.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., ve DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Tomal, D.R. (2010). *Action research for education* (2nd ed.) Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Ünver, G. (2005). Yansıtıcı düşünme. Ö. Demirel (Ed.), *Eğitimde yeni yönelimler içinde* (s. 133-144). Ankara: Pegem.
- Yalçın, S., Yavuz, Ç. H. ve Dibek, M. İ. (2015). En yüksek etki faktörüne sahip eğitim dergilerindeki makalelerin içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(182), 1-28.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. bs.). Ankara: Seçkin.

Ek 1. Makalelerin yayımlandığı dergilere göre dağılımı

	Dergi Adı	Adet
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
2	Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	4
3	Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi	2
4	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi	2
5	Bilgi Dünyası	1
6	Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2
7	Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	2
8	Değerler Eğitimi Dergisi	1
9	Eğitim ve Bilim	4
10	Eurasian Journal of Educational Research	2
11	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2
12	Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	3
13	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	6
14	International Journal of Environmental & Science Education	2
15	İlköğretim Online	5
16	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
17	Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi	1
18	Kastamonu Eğitim Dergisi	3
19	Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri	13
20	Marmara Coğrafya Dergisi	2
21	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi	2
22	Millî Eğitim	2
23	Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
24	Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi	1
25	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
26	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
27	Polis Bilimleri Dergisi	1
28	Spor Bilimleri Dergisi	1
29	Turkish Online Journal of Distance Education	1
30	Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry	2
31	Turkish Studies	2
32	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	2
33	Türk Fen Eğitimi Dergisi	1
34	Türklük Bilimi Araştırmaları	1
35	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2
	Toplam	80